

พหุปัญญากับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย: แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน

Multiple Intelligences and Early Learning: A Holistic Approach to Child Development

พัชรีญา กระดอม

Patchareeya Kradom

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

Faculty of Education, Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: patchareeya014@nmc.ac.th

Received: January 29, 2026; Revised: February 27, 2026; Accepted: February 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการระหว่างทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ กับแนวทางการพัฒนาอย่างรอบด้านในเด็กปฐมวัย โดยเสนอเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปสู่การออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นระบบ มีเป้าหมาย และตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ โมเดลดังกล่าวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การจำแนกและระบุปัญญาเฉพาะด้านของเด็ก เพื่อพัฒนาศักยภาพแต่ละด้านอย่างเหมาะสม 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและพัฒนาทุกมิติ 3) การพัฒนาตามแนวทางรอบด้าน โดยมุ่งเน้นความสมดุลของพัฒนาการทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรม 4) การเรียนรู้ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น และ 5) การประเมินผลที่หลากหลาย ครอบคลุม และเหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละคน

สาระสำคัญขององค์ความรู้ชี้ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุปัญญาไม่ใช่การแบ่งแยกเด็ก แต่คือการส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกผ่านรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติของแต่ละบุคคล แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้านทำให้การเรียนรู้ไม่จำกัดเพียงความรู้เชิงวิชาการ แต่รวมถึงการปลูกฝังคุณลักษณะพื้นฐานของมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น การผสมผสานทั้งสองแนวคิดจึงสามารถสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เป็นธรรมชาติ และส่งเสริมศักยภาพของเด็กปฐมวัยได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณภาพ และสามารถปรับตัวในสังคมศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พหุปัญญา, การเรียนรู้เชิงประสบการณ์, แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน, เด็กปฐมวัย

Abstract

This academic article presents new knowledge emerging from the integration of Howard Gardner's Multiple Intelligences Theory with a holistic development approach for early childhood education. The study proposes a conceptual framework that guides the systematic design of meaningful and individualized learning experiences. The proposed model comprises five key components: 1) Identification of Individual Intelligences – recognizing each

child's unique strengths (e.g., musical, linguistic, logical, bodily-kinesthetic, or naturalistic intelligence) and planning instruction accordingly; 2) Experiential Learning Design – creating learning experiences linked to real-life situations that promote all dimensions of development; 3) Holistic Development Focus – fostering balanced growth across five domains: physical, emotional, social, cognitive, moral and ethics; 4) Child-Centered Learning – positioning the teacher as a facilitator who encourages exploration, choice, and expression based on each child's interest and needs; and 5) Flexible and Formative Assessment – utilizing varied assessment tools (e.g., portfolios, behavioral observations) to reflect children's comprehensive development.

The core knowledge emphasizes that implementing multiple intelligences theory is not about labeling children but rather enabling them to learn and express themselves through diverse modalities that align with their natural inclinations. The holistic development approach extends beyond academic learning to cultivate essential human values and life skills. The synthesis of both concepts fosters a flexible, child-friendly, and inclusive learning environment that fully supports the potential of each child. This integrated approach prepares young learners to become lifelong learners, competent individuals, and adaptable members of 21st-century society.

Keywords: Multiple Intelligences, Experiential Learning, Holistic Development, Early Childhood

บทนำ

กระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตอย่างสมวัยและสมดุลทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นภารกิจสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของพลเมืองในอนาคต การจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลจึงได้รับความสนใจอย่างมากในวงการศึกษาศาสตร์ แนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ได้รับการประยุกต์ใช้ในการศึกษาทั่วโลก และประเทศไทยก็ได้นำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพของเด็กแต่ละคนอย่างรอบด้าน (ทัตดาว ส่องแสงจันทร์, สุวีพร อนุศาสนนันท์ และ สมพงษ์ ปันพูน, 2557)

สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า เด็กปฐมวัยในหลายพื้นที่ยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านโอกาสในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งผลให้ความสามารถบางด้านไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กด้อยโอกาส หรือพื้นที่ห่างไกล ที่ขาดแคลนกิจกรรมส่งเสริมพหุปัญญาอย่างเป็นระบบ (ศิริยุภา วรชิตา, สาวิตรี ทยานศิลป์ และ ปิยะธิดา ขจรชัยกุล, 2561) นอกจากนี้ การจัดการประสบการณ์เรียนรู้ในสถานศึกษาหลายแห่งยังเน้นเพียงด้านวิชาการหลัก เช่น ภาษาและคณิตศาสตร์ โดยละเลยศักยภาพด้านอื่นที่เด็กอาจถนัด เช่น ดนตรี ศิลปะ หรือการเคลื่อนไหว (กมลวรรณ อังศรีสุรพร, 2555)

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนากรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพหุปัญญาจึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวมที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัย โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กได้มีโอกาสค้นพบความถนัด และพัฒนาในมิติต่าง ๆ อย่างสมดุล (นัฐธยา ออกซ้อ, 2561) บทความนี้จึงมุ่งเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ เพื่อ

ส่งเสริมการพัฒนาอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญา ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบหมุนเวียนกิจกรรมทั้ง 8 ด้าน เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน โดยเน้นมุมเรียนรู้ เช่น ภาษา มิติสัมพันธ์ ร่างกาย และธรรมชาติวิทยา ผลการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยยกระดับพฤติกรรมทางสังคมด้านการช่วยเหลือ การร่วมมือ และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน อีกทั้งเน้นบทบาทครูในการเป็นผู้สังเกตการณ์และส่งเสริมศักยภาพเฉพาะบุคคล บทความนี้จึงมุ่งส่งเสริมการพัฒนาทางสังคมของเด็กผ่านการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับพหุปัญญา

ความหมายของพหุปัญญากับการเรียนรู้

แนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligences) เป็นกรอบแนวคิดทางการศึกษาที่เสนอโดย Howard Gardner โดยเชื่อว่ามนุษย์มีปัญญาหลายด้าน ไม่จำกัดเพียง IQ หรือความสามารถทางตรรกะหรือภาษาเพียงอย่างเดียว แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพเฉพาะบุคคลของผู้เรียน โดยเฉพาะในเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการต่างกันและมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย

กมลวรรณ อังศรีสุพร (2555) ระบุว่า พหุปัญญาเป็นแนวทางที่เน้นการเคารพในความสามารถที่แตกต่างของเด็ก โดยครูควรจัดกิจกรรมให้หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้ค้นพบความถนัดของตนเอง เช่น ด้านดนตรี ร่างกาย หรือมิติสัมพันธ์ ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ที่เต็มศักยภาพและสนุกสนาน นัฐยา ออกช่อ, ทิวัลย์ คำคง และ บุญยานุช เฉียงหงส์ (2561) อธิบายว่า การเรียนรู้ผ่านพหุปัญญาทำให้เด็กได้เรียนรู้ในแบบที่ตนเองถนัด และช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่ดีขึ้น เช่น การสื่อสาร ความร่วมมือ และการแสดงออกอย่างเหมาะสมกับบริบทของการเรียนรู้ร่วมกัน

ทัตดาว ส่องแสงจันทร์ สุริพร อนุศาสนนันท์ และ สมพงษ์ ปันหุ่น (2557) ชี้ว่าการใช้พหุปัญญาในการประเมินความสามารถของเด็ก ทำให้สามารถวางแผนการจัดการกิจกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล และส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ บุญญา วิงเวียน, เยวพา เดชะคุปต์ และ นิภา ศรีไพโรจน์ (2557) สนับสนุนว่า การใช้กิจกรรมที่ครอบคลุมปัญญาหลายด้าน เช่น การเพาะปลูก ศิลปะ หรือบทบาทสมมติ เป็นการบูรณาการพหุปัญญาที่ช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทั้งด้านสติปัญญาและทักษะชีวิต เด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้ได้ดีหากได้รับการส่งเสริมจากครูที่มีความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของปัญญาแต่ละด้าน เช่น การใช้เพลง การเคลื่อนไหว หรือภาพเป็นสื่อในการเรียนรู้

สรุปได้ว่า พหุปัญญากับการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่ตระหนักถึงศักยภาพที่หลากหลายของมนุษย์ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยที่เด็กต้องการการกระตุ้นอย่างเหมาะสม การประยุกต์ใช้พหุปัญญาจึงไม่เพียงช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ตรงกับลักษณะเฉพาะตน แต่ยังส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และจิตใจอย่างรอบด้าน แนวคิดนี้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ความสำคัญของพหุปัญญากับการเรียนรู้

ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ที่เสนอโดย Howard Gardner (1983) ได้ปฏิวัติแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาด จากเดิมที่เน้นเพียงเขาวนปัญญาทางภาษาและตรรกะ ไปสู่การยอมรับว่ามนุษย์มีรูปแบบปัญญาหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านดนตรี มิติสัมพันธ์ ร่างกาย ภาษาศาสตร์ หรือปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถเป็นช่องทางหลักในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพเฉพาะบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฐกฤตา ศิริกิจ และคณะ, 2568) ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดพหุปัญญา จึงไม่ใช่เพียงแค่การวางบทเรียนให้หลากหลายเท่านั้น แต่ต้องออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้รูปแบบปัญญาอย่าง

หลากหลายในการเข้าถึงความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (นาถนัตตา ฉัตรชัยรัตนเวช และคณะ, 2568)

นอกจากนี้ แนวคิดพหุปัญญายังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถหลากหลายและไม่เหมาะกับรูปแบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม การบูรณาการพหุปัญญาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นแนวทางในการสร้างห้องเรียนแห่งโอกาส ที่ผู้เรียนสามารถแสดงออกและเติบโตตามศักยภาพที่ตนมี

ณัฐกฤตา ศิริกิจ และคณะ (2568) ศึกษาการออกแบบหนังสือดิจิทัลโดยใช้แนวคิดพหุปัญญาในวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่าผู้เรียนมีความสามารถในการประมวลผลและเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น ด้วยการนำเสนอที่ตรงกับรูปแบบความฉลาดที่แตกต่างกัน นาถนัตตา ฉัตรชัยรัตนเวช และคณะ (2568) วิจัยการเรียนรู้แบบ MIA ตามแนวคิดพหุปัญญา ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้นโดยเฉพาะในด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจ

ปิยะดา แพรดำ (2568) ศึกษาการจัดกิจกรรมในห้องสมุดโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบพหุปัญญา พบว่า กิจกรรมที่หลากหลายสามารถดึงดูดผู้เรียนและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต นฤมล พัชรปิยะกุล และ ปิยพงษ์ พรหมนทร์ (2565) เสนอแนวทางการวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ตามพหุปัญญาในระดับประถมศึกษา เพื่อบูรณาการเข้าสู่หลักสูตรอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า พหุปัญญาเป็นแนวคิดที่สำคัญในการจัดการศึกษาแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงกับรูปแบบความฉลาดที่แตกต่างกันของผู้เรียน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริมความสามารถเฉพาะบุคคล และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกช่วงวัย

ความหมายของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย หมายถึง กลุ่มเด็กที่อยู่ในช่วงอายุระหว่างแรกเกิดจนถึงอายุประมาณ 6 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาสำคัญในการวางรากฐานการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การดูแลและส่งเสริมพัฒนาการในช่วงนี้จึงต้องอิงกับพัฒนาการตามวัย และต้องจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอย่างสมดุลและรอบด้าน

นักวิชาการไทยหลายท่านได้ให้คำจำกัดความและเน้นย้ำถึงความสำคัญของเด็กปฐมวัยในบริบทของการเรียนรู้และการพัฒนา ดังนี้

ภาวิณี โฆมานะสิน (2558) ภาวิณีให้ความหมายของการศึกษาปฐมวัยว่า เป็นการศึกษาสำหรับเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี โดยเน้นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และพัฒนาเด็กในทุกด้าน โดยเฉพาะการเสริมสร้างทักษะพื้นฐานชีวิต เช่น การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และความรู้สึกร่างกายของตนเองและผู้อื่น (ปริญาณันท์ พร้อมสุขกุล, 2562) จิตรา พลสุธรรม และ ชลาธิป สมานิติ (2560) ทั้งสองเน้นว่า เด็กปฐมวัยคือช่วงวัยแห่งการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เด็กจะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านภาษาซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและการเรียนรู้ จึงควรส่งเสริมทักษะการสื่อสารผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นพัฒนาการหลายด้านอย่างบูรณาการ

บัวแก้ว ทองคำ (2564) อธิบายว่า เด็กปฐมวัยเป็นเหมือนภาษาขณะเปล่าที่พร้อมจะรับประสบการณ์ใหม่ ๆ การพัฒนาในช่วงนี้จึงเป็นการเติมเต็มประสบการณ์ด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ส่งผลต่อการสร้างความเข้าใจและความหมายใหม่ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก สมฤทัย กำจัดภัย, นนทชนนภพ ปาลินทร และ วิชาญ ไทยแท้ (2565) กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่มีศักยภาพในการสังเกตและเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมโดยตรง

และสามารถพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์พื้นฐานได้ หากได้รับประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการเฉพาะวัย ศิริทธิ์ ธโนปัจจัย และ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2559 :131) เน้นย้ำว่า เด็กปฐมวัยควรได้รับการพัฒนาทักษะที่เน้นการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น การสังเกต จำแนก และอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ได้ ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัย หมายถึง ช่วงวัยที่มีความสำคัญต่อการวางรากฐานชีวิต โดยครอบคลุมตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ในด้านพัฒนาการสติปัญญา อารมณ์ และสังคม เด็กในวัยนี้มีความสามารถในการเรียนรู้สูง ผ่านประสบการณ์ตรงและการเล่น การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยจึงต้องเน้นความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของเด็กอย่างเต็มที่ในทุกมิติ

ความสำคัญของเด็กปฐมวัย

ช่วงปฐมวัยถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญา เด็กในวัยนี้มีสมองที่เติบโตอย่างรวดเร็วและมีความสามารถในการเรียนรู้อย่างสูงสุด ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมจึงเป็นการลงทุนที่มีคุณค่าต่ออนาคตของประเทศชาติอย่างยั่งยืน (อุบล ผลจันทร์, สุนทรี ดุลมา และ ไพรินทร์ บุหลัน, 2565) จากงานวิจัยของสุนทรี ดุลมา และ อุบล ผลจันทร์ (2569) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมทักษะภาษาและการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมศิลปะในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กว่า ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก สมาธิ และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้แบบองค์รวมที่เน้นให้เด็กมีพัฒนาการในทุกมิติ

จิราภรณ์ เสือแก้ว และคณะ (2568) ได้นำเสนอแนวทางใหม่ในการเสริมสร้างสุขภาพช่องปากของเด็กปฐมวัยผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบเกม โดยพบว่าเด็กเกิดพฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีจากประสบการณ์ตรงและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย สมกมล บุญมี และ จิราภรณ์ ทัพซาย (2565) ได้นำวิธีวิทยาชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnography) มาศึกษาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในบริบทธรรมชาติ พบว่าเด็กมีความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้ และแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยอิงจากบริบททางวัฒนธรรมของตนเอง

สรุปได้ว่า ช่วงวัยปฐมวัยเป็นช่วงวิกฤตเชิงบวก (critical period) ที่เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว การส่งเสริมเด็กในช่วงวัยนี้จึงต้องคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก การจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการเต็มศักยภาพ ทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และจิตใจ เป็นการปูรากฐานที่มั่นคงต่อการพัฒนาในระดับสูงต่อไป

ความหมายของแนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน

แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการจัดการเรียนรู้และการเลี้ยงดูที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตของเด็กในทุกมิติอย่างสอดคล้องและสมดุล ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ในบริบทของชีวิตจริง (ณัทยา เกตุศิริ และ วารุณี เรียนรู้, 2568) แนวทางนี้มีรากฐานจากทฤษฎีพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม ซึ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การเล่นอย่างมีเป้าหมาย และการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู เด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน โดยกิจกรรมต่าง ๆ ควรบูรณาการกับชีวิตประจำวันเพื่อกระตุ้นทักษะการคิดและชีวิตอย่างยั่งยืน (ภิรดา สีขาว และ เกสร กอกอง, 2568)

ตามความเห็นของศิรินันท์ สถาพร (2568) การพัฒนาอย่างรอบด้านยังควรครอบคลุมถึงมิติด้านภาษาต่างประเทศ ทักษะดิจิทัล และการจัดการตนเอง เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจำเป็นต้องใช้การประเมินแบบหลายมิติ (Multidimensional Assessment) ในการวัดความก้าวหน้าของเด็ก ในมุมมองของศิริทัช ธโนปจัย และ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2559) เด็กควรได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ควบคู่กับการอบรมเลี้ยงดูที่อิงจากหลักธรรมและคุณค่าทางสังคม เพื่อสร้างพื้นฐานการเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้านในเด็กปฐมวัยคือกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาในทุกมิติของชีวิตเด็ก ทั้งด้านกาย ใจ สังคม ปัญญา และคุณธรรมอย่างสมดุล โดยใช้กิจกรรมบูรณาการในชีวิตประจำวันและการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน แนวทางนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีในปัจจุบัน แต่ยังเป็นการปูพื้นฐานสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต

องค์ประกอบของแนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน

แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน หมายถึง การจัดการกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก โดยมุ่งเน้นพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลและสัมพันธ์กัน องค์ประกอบหลักของแนวทางนี้จะต้องตอบสนองต่อธรรมชาติของเด็กในแต่ละช่วงวัย และเชื่อมโยงกับบริบทของครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างมีความหมาย (ณัทยา เกตุสิริ และ วารุณี เรียนรู้, 2568)

องค์ประกอบหลักของแนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน

1. องค์ประกอบด้านร่างกาย

การส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ และสรีระทางกาย เช่น โภชนาการ การออกกำลังกาย และสุขอนามัยส่วนบุคคล ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการด้านอื่น ๆ (จุไรรัตน์ วงศ์กาญจนเศรษฐ์, 2564)

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์และจิตใจ

เด็กควรได้รับการปลุกฝังให้มีความมั่นคงทางอารมณ์ การรู้เท่าทันตนเอง และสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนได้ การได้รับความรัก ความเข้าใจ และการดูแลอย่างต่อเนื่องจากผู้ใหญ่เป็นสิ่งจำเป็น (ภริดา สีขาว และ เกสร กอกอง, 2568)

3. องค์ประกอบด้านสังคม

การพัฒนาทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การมีวินัย การรู้จักแบ่งปัน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คือจุดมุ่งหมายหลักขององค์ประกอบนี้ (ศิรินันท์ สถาพร, 2568)

4. องค์ประกอบด้านสติปัญญา

กระบวนการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเด็ก ควรถูกกระตุ้นผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเล่น การทดลอง และการตั้งคำถาม (ณัทยา เกตุสิริ และ วารุณี เรียนรู้, 2568)

5. องค์ประกอบด้านคุณธรรมและจริยธรรม

การส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเคารพผู้อื่น และการรู้ผิดชอบชั่วดีเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังตั้งแต่ปฐมวัย (ศิริทัช ธโนปจัย และ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล, 2559)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของแนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม โดยต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กในแต่ละช่วงวัย การจัดประสบการณ์ที่ตอบสนององค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้เด็กเจริญเติบโตอย่างสมดุลและมีศักยภาพในทุกด้านของชีวิต

ความสำคัญของแนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน

แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพราะเด็กในช่วงวัยนี้อยู่ใน ระยะวิกฤตเชิงบวก ซึ่งสมองและร่างกายกำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมในทุกมิติ ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพได้สูงสุดและอย่างสมดุล เพื่อ เป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในอนาคต (ณัทยา เกตุศิริ และ วารุณี เรียงรู้, 2568)

ภริดา สีขาว และ เกสร กอกอง (2568) เน้นย้ำความสำคัญของการพัฒนาอารมณ์และสังคม โดยเด็ก ควรมีความมั่นคงทางอารมณ์และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งนี้จะนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดี ทั้งด้านร่างกายและจิตใจการพัฒนาด้านร่างกายควบคู่กับโภชนาการ การออกกำลังกาย และกิจกรรมที่ส่งเสริม กล้ามเนื้อ จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงและสมรรถภาพสมองของเด็ก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ใน ระยะเวลา

ศิรินันท์ สสภาพ (2568) ระบุว่าความสำคัญของการพัฒนาอย่างรอบด้านคือการเตรียมความพร้อมให้ เด็กเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 โดยต้องเสริมสร้างทั้งทักษะการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ศิริทัย ธโนปัจจัย และ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2559) เสนอว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ร้อยเรียงทั้งวิชาการ จริยธรรม และวัฒนธรรม เป็นหัวใจของ แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน ซึ่งจะหล่อหลอมให้เด็กเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีจิตสำนึกในสังคม และ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้านมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็กปฐมวัย เพราะส่งเสริมการพัฒนา ในทุกมิติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ในอนาคต โดยเฉพาะในสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การ พัฒนาอย่างรอบด้านไม่เพียงช่วยให้เด็กมีสุขภาวะที่ดี แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญของการเติบโตเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์

บทสรุป

บทความวิชาการเรื่องพหุปัญญากับการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย: แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเด็กแต่ละคนมีความสามารถหรือความฉลาดที่แตกต่างกันอย่างน้อย 8 ด้าน และควรได้รับการส่งเสริมอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล ทฤษฎีนี้สอดคล้องกับ แนวทางการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อ ความต้องการของเด็กอย่างรอบด้าน

บทความยังวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพหุปัญญากับการพัฒนาการในมิติต่าง ๆ ของเด็กปฐมวัย ได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม โดยพบว่ากรอบกิจกรรมการ เรียนรู้ที่หลากหลายสามารถกระตุ้นศักยภาพเฉพาะด้านของเด็ก เช่น ดนตรี ภาษาศาสตร์ การเคลื่อนไหว การ คิดเชิงตรรกะ หรือการเข้าใจธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การส่งเสริมผ่านพหุปัญญาส่งผลให้เด็กมี ทักษะที่ดีต่อการเรียนรู้ มีความมั่นใจในตนเอง และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

ในภาพรวม บทความเน้นย้ำว่าการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญาในบริบทการศึกษาปฐมวัย ควร ดำเนินการควบคู่ไปกับแนวทางพัฒนาอย่างรอบด้าน โดยครูต้องมีบทบาทเป็นผู้ออกแบบประสบการณ์ที่ เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละคน และเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง การจัด

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาทุกด้าน รวมถึงการประเมินที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย จะทำให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีความสมดุล และเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางสติปัญญาและจิตใจในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

จากการศึกษาบทความ พบว่าเกิดองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงระหว่าง ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) กับ แนวทางการพัฒนาอย่างรอบด้านในเด็กปฐมวัย ซึ่งสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) เพื่อใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้:

องค์ประกอบของโมเดล

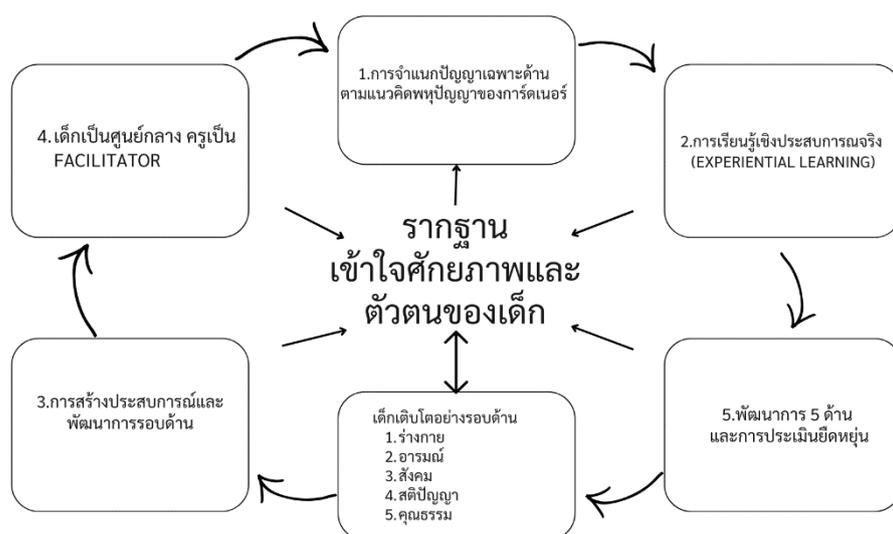
1. การจำแนกและระบุปัญญาเฉพาะด้านของเด็ก โดยใช้แนวคิดของการ์ดเนอร์ (Gardner) เด็กแต่ละคนมีความถนัดที่แตกต่าง เช่น ด้านดนตรี ธรรมชาติ ภาษา การเคลื่อนไหว หรือธรรมชาติ ครูควรสังเกต พัฒนา และวางแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองศักยภาพของเด็กอย่างเฉพาะเจาะจง

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จัดประสบการณ์เรียนรู้ที่เชื่อมโยงพหุปัญญากับชีวิตจริง เช่น การเล่น การทดลอง การเคลื่อนไหว การร้องเพลง การเล่าเรื่อง เพื่อกระตุ้นทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมกัน

3. การพัฒนาตามแนวทางรอบด้าน กิจกรรมควรถูกออกแบบให้ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 5 ด้าน: ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม พร้อมคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมและครอบครัวของเด็ก

4. การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ส่งเสริมให้เด็กได้เลือก สำรวจ และแสดงออกในแบบของตน

5. การประเมินอย่างยืดหยุ่นและหลากหลาย ใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แฟ้มสะสมงาน การสังเกตพฤติกรรม การบันทึกพัฒนาการ เพื่อสะท้อนศักยภาพรอบด้านของเด็ก สรุปลงเป็นภาพได้ดังนี้ เพิ่มเติม

สาระสำคัญขององค์ความรู้ใหม่

- การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุปัญญา ไม่ใช่การแยกเด็กตามความถนัด แต่คือการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านหลากหลายกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับความฉลาดหลากหลายด้าน

- แนวทางพัฒนาอย่างรอบด้านเป็นหลักที่สำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาพหุปัญญา ไม่เป็นเพียงเชิงวิชาการ แต่เป็นการบ่มเพาะ "มนุษย์ที่สมบูรณ์"
- การผสมผสานทั้งสองแนวคิดนี้ ก่อให้เกิดรูปแบบการเรียนรู้ที่ ยืดหยุ่น, เป็นธรรมชาติ, และส่งเสริมศักยภาพเต็มรูปแบบ ของเด็กปฐมวัย

สรุปองค์ความรู้ใหม่ บทความได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของแนวคิดเชิงบูรณาการระหว่าง ทฤษฎีพหุปัญญา กับแนวทางพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน โดยสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดตาม ศักยภาพเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน และสอดคล้องกับมิติพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และคุณธรรม จะส่งเสริมการเติบโตของเด็กในลักษณะที่สมดุลและยั่งยืน ครูในระดับปฐมวัยจึงควรทำหน้าที่ ออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และมีความหมาย เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่ เหมาะสมในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ อังศรีสุพร. (2555). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมตาม รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้โดยใช้นิทานเป็นสื่อ. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 18(34), 127-133.
- จิตรา พลสุธรรม และ ชลาธิป สมานิติ. (2560). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อ ส่งเสริมทักษะการสื่อความหมายของเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 32(1), 117-123.
- จิราภรณ์ เสือแก้ว และคณะ. (2568). การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผ่านสื่อสร้างสรรค์: แนวทางใหม่ของการ เรียนรู้ในเด็ก. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุข วชิระภูเก็ต*, 5(2), 1-13.
- ชมพูพราว มิ่งมงคล, และ พิษญาดา คำแก้ว. (2568). แนวทางการปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูสำหรับ ครูปฐมวัย. *Journal of Dhamma for Life*, 31(4), 68-88.
- ณัฐกฤตา ศิริกิจ และคณะ. (2568). การศึกษาผลการใช้ Digital Book ตามแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญา หน่วย การเรียนรู้ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน วิชาทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 27(2), 17-29.
- ณัทยา เกตุสิริ, และ วารุณี เรืองรู้. (2568). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมบูรณาการใน ชีวิตประจำวัน. *วารสารวิชาการนวัตกรรมบริหารการศึกษา*, 4(2), 1-8.
- ทัดดาว ส่องแสงจันทร์, สุรีพร อนุศาสนนันท์ และ สมพงษ์ ปันนุ. (2557). การพัฒนาเครื่องมือประเมิน ปัญญาทางภาษาตามทฤษฎีพหุปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารวิจัย มคว สาขามนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์*, 20(1), 88-102.
- นัฐธยา ออกช่อ, ทิพัทธ์ คำคง และ บุญานุช เฉวียงหงส์. (2561). พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ ได้รับการจัดประสบการณ์ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา. *วารสารลวะศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*, 2(1), 35-44.
- นาถนัดดา ฉัตรชัยรัตนเวช และคณะ. (2568). การพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การ เรียนรู้แบบ MIA. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 3(2), 87-102.
- นฤมล พัชปียะกุล และ ปิยพงษ์ พรมนนท์. (2565). การวิเคราะห์ลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับ ประถมศึกษา: การสังเคราะห์ทฤษฎีและแนวทางการประยุกต์ใช้. *วารสารการวัดผลการศึกษา สำนัก ทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา*, 42(112), 53-68.

- บุญญา วิงเวียน, เยาวพา เตชะคุปต์ และ นิภา ศรีไพโรจน์. (2557). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเพาะปลูกพืชโดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้. *The Golden Teak: Humanity and Social Science*, 20(1), 77–84.
- บัวแก้ว ทองคำ. (2564). ชุดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยอนุบาลชั้นปีที่ 1. *วารสารปัญญา*, 28(1), 29–37.
- ปริญนันท์ พร้อมสุขกุล. (2562). การศึกษาดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารดนตรีบ้านสมเด็จเจ้า*, 11(2), 23–36.
- ปิยะดา แพรดำ. (2568). การส่งเสริมการเรียนรู้แบบพหุปัญญา: กรณีศึกษาห้องสมุดโรงเรียนวัดแสงสรรค์ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารมนุษยวิทยาการ*, 2(3), 58–71.
- ภริดา สีขาว และ เกสร กอกอง. (2568). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกของครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. *วารสารปรัชญาประชาคม*, 3(3), 178–192.
- ศิรินันท์ สถาพร. (2568). การประเมินโครงการส่งเสริมศักยภาพทางด้านภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีนและภาษาอังกฤษ) ปีการศึกษา 2567 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model โรงเรียนอนุบาลเทศบาลนาสาร. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์*, 8(7), 289–299.
- ศิริทัย ธโนปจัย และ ปัทมาวดี เล่ห์มงคล. (2559). การใช้ชุดกิจกรรมแบบปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 31(3), 159–164.
- ศิริยุภา วรชีนา, สาวิตรี ทยานศิลป์ และ ปิยะธิดา ขจรชัยกุล. (2561). การศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการบริโภคอาหารต่อความสามารถทางพหุปัญญาในเด็กปฐมวัยอายุ 5–6 ปี ที่เป็นเด็กด้อยโอกาส จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 13(43), 43–55.
- สมกมล บุญมี และ จิราภรณ์ ทัพชัย. (2568). มองผ่านเลนส์ชาติพันธุ์วรรณนา กับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในบริบทปฐมวัย. *วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู (Online)*, 5(2), 106–117.
- สมฤทัย กำจัดภัย, นนทชนนภพ ปาลินทร และ วิชาญ ไทยแท้. (2565). ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ด้านการสังเกตการสื่อสารความหมายของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร.อุบลราชธานี*, 4(1), 25–36.
- สุนทรี ดุลมา และ อุบล ผลจันทร์. (2569). รายงานผลการใช้หนังสือนิทานเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านที่หนึ่งเด สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่หละ อำเภอน้ำสองยาง จังหวัดตาก. *Journal of Integration Social Sciences and Development*, 6(1), 19–27.
- อุบล ผลจันทร์, สุนทรี ดุลมา และ ไพรินทร์ บุหลัน. (2565). ผลการพัฒนาความพร้อมของกล้ามเนื้อมัดเล็กโดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม สำหรับเด็กนักเรียนชั้นเตรียมอนุบาล 2. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา*, 4(6), 498–508.